

УДК 65.012.23:658.51

І.В. Кривов'язюк, к.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕІНЖИНИРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СПИРТОГОРІЛЧАНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В статті досліджено доцільність реорганізації підприємств спиртогорілкової промисловості шляхом формування системи реінжинірингу бізнес-процесів. Розкрито нормативну базу реформування концерну “Укрспирт”. Визначено умови та мету реорганізаційних заходів підприємств спиртогорілкової промисловості.

Ключові слова: підприємство, реорганізація, реінжиніринг, бізнес-процеси.

I.V.Krivovyazuk

CONCEPTUAL FOUNDATIONS FORMATION OF REENGINEERING BUSINESS PROCESSES IN ENTERPRISES ALCOHOL INDUSTRY

The paper investigates the feasibility of reorganizing businesses Alcohol industry by forming a system of business process reengineering. Reveals a regulatory framework reform “Ukrspirt”. The conditions and the purpose of reorganization measures enterprises Alcohol industry.

Keywords: enterprise, restructuring, reengineering, business processes.

И.В.Кривовязюк

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ РЕИНЖИНИРИНГА БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СПИРТОВОДОЧНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье исследована целесообразность реорганизации предприятий спиртоводочной промышленности путем формирования системы реинжиниринга бизнес-процессов. Раскрыто нормативную базу реформирования концерна “Укрспирт”. Определены условия и цели реорганизационных мероприятий предприятий спиртоводочной промышленности.

Ключевые слова: предприятие, реорганизация, реинжиниринг, бизнес-процессы.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Нині промисловість України зазнає значних трансформацій, що є наслідком економічної кризи 2009 року. Це вимагає здійснення

ефективних кроків на шляху реформування промислових підприємств. В окремих випадках такі дії повинні носити радикальний характер, включати в себе реорганізаційні процедури різноманітного характеру. Одним із таких шляхів виступає розробка концептуальних засад формування системи реінжинірингу бізнес-процесів. Для підприємств спиртогорілчаної промисловості це є надзвичайно актуальним, адже поповнення держбюджету з цієї сфери ось вже багато років проходить у мізерних обсягах. Ще однією проблемою є відсутність кардинальних зрушень у сфері управління та маркетингу.

Трансформаційні процеси в економіці та спиртогорілчаній промисловості зокрема спонукають підприємства до пошуку інноваційних методів управління, зміни стратегії і тактики поведінки на ринку, пошуку нових засобів взаємовідносин з партнерами та клієнтами. Найбільш актуальною серед цих проблем є підвищення ефективності управління бізнес-процесами підприємств на основі комплексного використання інновацій у сфері менеджменту, маркетингу та інформаційних технологій. Саме такою концепцією трансформаційних перетворень підприємств є реінжиніринг бізнес-процесів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Застосування інжинірингового підходу до ведення бізнесу було науково обгрунтовано М.Хаммером і Д.Чампі [11]. Л.Дж. Гібсон розвинув підходи з позицій поєднання бізнес-процесів, структури та моделей поведінки учасників організації [3]. М.Робсон і Ф.Уллах зосередили свою увагу на практичних аспектах реалізації реінжинірингу бізнес-процесів [7]. Серед російських учених, які займаються дослідженням адаптації ідей реінжинірингу в останні роки слід виділити праці Елиферова В.Г., Рєпина В.В. [4], де розкрито механізми регламентації та управління реінжинірингом, Кутелева П.В. [5], в якій представлено технологію реінжинірингу бізнесу, Тяпухіна А. [10], в якій визначено теоретичні аспекти здійснення бізнес-процесів.

Формуванню вітчизняної теорії підприємництва, методологічних підходів до проведення реінжинірингу бізнес-процесів за останні часи присвячено роботи відомих українських учених, таких як А.Бундюк [1], О.Виноградової [2], Л.Таранюк [8], С.Яковенко [14] й н..

Відаючи належне науковій та практичній значущості праць названих авторів, необхідно відмітити, що існуючі напрацювання дають змогу виявити ряд недостатньо досліджених аспектів й зокрема розробки та реалізації концептуальних засад формування системи реінжинірингу бізнес-процесів підприємств визначеної сфери.

Власне це й обумовило вибір теми дослідження, її мету та зміст.

Цілі статті. Метою дослідження даної статті є розкриття концептуальних засад формування системи реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах спиртогорілчаної промисловості.

Виходячи з поставленої мети, сформульовано і вирішено наступні завдання:

- досліджено доцільність реорганізації підприємств спиртогорілчаної промисловості шляхом формування системи реінжинірингу бізнес-процесів;

- розкрито нормативну базу реформування концерну “Укрспирт”;

- визначено умови та мету реорганізаційних заходів підприємств спиртогорілчаної промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Реінжиніринг бізнес-процесів передбачає докорінну зміну системи управління, маркетингу та інформаційної системи підприємства. Для державної сфери господарювання це можливе шляхом розукрупнення чи об’єднання підприємств, зміни їхнього підпорядкування, а також проведення відповідних реорганізаційних процедур.

У зв’язку із реалізацію державної політики у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, зокрема, контролю за виробництвом та обігом спирту та забезпечення розподілу спирту між споживачами в установленому порядку з оформленням нарядів на одержання та здійснення контролю за його цільовим використанням, розроблено заходи щодо законодавчого забезпечення стабільного розвитку та ефективного функціонування спиртової галузі, для запобігання укладанню збиткових зовнішньоекономічних контрактів та врегулювання діючого порядку оформлення нарядів на поставку

спирту етилового на експорт Державною податковою адміністрацією України розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України „Про внесення змін до Порядку визначення виробників і покупців спирту та здійснення контролю за його обігом”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 №1266 “Про затвердження Порядку визначення виробників і покупців спирту та здійснення контролю за його обігом”).

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 серпня 2001 року №940 “Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справлянням акцизного збору” визначено, що Департамент контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів ДПА України здійснює контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, суб’єктами підприємницької діяльності, які виробляють, імпортують, експортують, зберігають, транспортують та реалізують таку продукцію, а також забезпечення розподілу спирту, фракції головної етилового спирту, між споживачами в установленому порядку з оформленням нарядів на одержання та здійснення контролю за його цільовим використанням.

Крім цього, Колегією Рахункової палати рекомендовано внести зміни до чинного Порядку визначення виробників і покупців спирту та здійснення контролю за його обігом щодо врегулювання порядку видачі нарядів на експорт спирту, а також визначення органу, який повинен здійснювати оформлення таких нарядів.

Цьому посприяла ліквідація Державного концерну спиртової та лікєро-горілчаной промисловості (концерн “Укрспирт”) та реорганізація державних підприємств і об’єднань спиртової та лікєро-горілчаной промисловості шляхом утворення Державного підприємства спиртової та лікєро – горілчаной промисловості (далі – ДП “Укрспирт”), запропоновані Міністерством аграрной політики України, шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 року №672 „Про утворення Державного підприємства спиртової та лікєро-горілчаной промисловості” (далі – постанова № 672).

З метою підвищення ефективності функціонування державних підприємств спиртової та лікєро-горілчаной

промисловості, вдосконалення системи управління у зазначеній галузі Кабінет Міністрів України виніс постанову № 672 від 28 липня 2010 року (з подальшою її зміною від 02.02.2011 р.), у якій йдеться про:

– ліквідацію Державного концерну спиртової та лікеро-горілчаної промисловості (концерн "Укрспирт");

– визначення 46 підприємств і об'єднань спиртової та лікеро-горілчаної галузі, що підлягають реорганізації шляхом приєднання до "Укрспирту", а також 32 підприємств, що підлягають реорганізації шляхом виділення майна, з використанням якого виготовляється підакцизна продукція;

– утворення Державного підприємства спиртової та лікеро-горілчаної промисловості (далі – ДП "Укрспирт").

Одним із підприємств спиртогорілчаної промисловості є ДП "Луцький СГК", що належить до сфери управління Міністерства аграрної політики і підлягає реорганізації шляхом приєднання до ДП "Укрспирт".

Реформування концерну "Укрспирт" та створення на його базі державного підприємства є довгим та тяжким процесом. Виявлено, що ліквідація концерну "Укрспирт" до нині не завершила процедуру передачі майна спиртзаводів, що входять до складу концерну на баланс ДП "Укрспирт". Проте цьому завадили об'єктивні причини, зокрема 32 судові справи про банкрутство підприємств концерну, що унеможливило завершення реорганізації ДП "Укрспирт".

В інтересах виживання і гнучкого реагування на динамічно мінливі ринкові умови, підвищення стійкості й адаптаційної здатності в задоволенні споживчого попиту, подолання відставання в розвитку техніки і технології, у забезпеченні високої якості продукції, що випускається, і наданих послуг ДП "Луцький СГК" повинен цілеспрямовано проводити організаційні зміни. Завдяки цьому переборюється інертність і застій у структурах управління, у сформованій системі зв'язків і відносин.

Для того, щоб адаптуватися до впливу нових економічних умов, підприємствам необхідно проводити докорінну реорганізацію виробництва. Загальним інструментом докорінної реорганізації виробництва є реінжиніринг бізнес-процесів.

Розробка стратегії і послідовне здійснення організаційних змін самі по собі є предметом самостійного дослідження, аналізу, прогнозування і програмно-цільового управління. Узагальнення накопичених методичних підходів і досвіду проведених реорганізацій дає можливість у концентрованій формі подати масштаб і охоплюване коло робіт (заходи, які намічаються), етапи їхнього здійснення, критерії оцінки результатів, які використовуються.

Реорганізація – одна з найбільш часто застосовуваних останнім часом процедур в процесі діяльності практично всіх організацій. Традиційно реорганізація розглядається з точки зору встановленої законодавцем процедури переходу прав та обов'язків одних юридичних осіб до інших в порядку правонаступництва.

Важливо підкреслити, що реорганізація підприємства не може проводитися миттєво, раптово, без глибокої і всебічної попередньої роботи фахівців різного профілю на основі заздалегідь розроблених програм і комплексу унатованих заходів. Вона повинна передбачати цілий ряд етапів, що охоплюють підготовку, збирання інформації, визначення напрямків роботи і їхніх наслідків, організаційно-технічне і соціальне проектування, практичну реалізацію підготовлених проектів. Намічені етапи повинні здійснюватися послідовно. Завершення кожного етапу являє собою важливий рубіж у виконанні всього проекту.

Кожен етап поділяється на завдання, які реалізуються в різній послідовності: одні раніше від інших, деякі одне за одним, а деякі з них – паралельно.

Слід звернути увагу на способи реорганізації:

- добровільний (за рішенням учасників);
- дозвільний (за згодою державних органів);
- примусовий (за рішенням уповноважених органів державної влади або суду).

Реорганізація юридичної особи може бути здійснена у формі злиття, приєднання, поділу, виділення і перетворення.

За різними підставами ці п'ять форм розбивають на різні групи.

4. За суб'єктом – ініціатором реорганізації та її підстави:

- поділ, виділення;
- злиття, приєднання, перетворення.

5. За часткою майнової маси:
 - злиття, приєднання (збільшується);
 - поділ, виділення (зменшується);
 - перетворення (залишається без змін).
6. За фактом збереження раніше існуючого юридичної особи:
 - приєднання, виділення, перетворення (зберігається);
 - злиття, розділення (не зберігається);
7. За оформляє реорганізацію акту:
 - злиття, приєднання, перетворення (передавальний акт);
 - поділ, виділення (розподільчий баланс).
8. За моменту реорганізації:
 - злиття, розділення, виділення, перетворення (з моменту державної реєстрації знову виниклих юридичних осіб);
 - приєднання (з моменту внесення до єдиного державного реєстру юридичних осіб запису про припинення діяльності приєданого юридичної особи).

Злиттям юридичних осіб визнається створення нової юридичної особи з передачею йому всіх прав і обов'язків двох або кількох юридичних осіб та припиненням останніх.

Приєднанням юридичної особи вважається припинення одного або декількох юридичних осіб з передачею всіх їх прав та обов'язків іншому раніше створеному юридичній особі.

Під поділом юридичної особи розуміється припинення юридичної особи з передачею всіх його прав і обов'язків новоствореним юридичним особам.

Виділенням юридичної особи визнається створення одного або декількох юридичних осіб з передачею йому (їм) частини прав і обов'язків реорганізованих юридичної особи без припинення останнього.

Перетворення юридичної особи полягає в її припинення та освіті на його основі юридичної особи іншої організаційно-правової форми. Таким чином, у чотирьох випадках реорганізації з п'яти юридична особа припиняє існування, причому в трьох з них – при поділі, злитті і перетворенні – поряд з припиненням виникає нове (при злитті та перетворення) або декілька нових (при поділі) юридичних осіб. При виділенні в наявності лише виникнення одного або кількох нових юридичних осіб.

У кожному конкретному випадку мотиви, які спонукають керівників проводити реорганізацію своїх підприємств – різні. Але, як би то не було, об'єднує їх прагнення до підвищення ефективності роботи і зміцнення позицій підприємства на ринку. Досвід організації злиття компаній в економічно розвинених країнах і в Росії показує економічну ефективність такої реорганізації. Крім того, очевидним є зростання масштабів злиттів і поглинань у всьому світі.

В таблиці 1 узагальнено необхідні дії по зміні організаційної форми за умов реорганізації підприємств.

Таблиця 1

Загальні умови для всіх форм реорганізації

Етапи	Вид документа	Необхідні дії
1	Рішення компетентного органу про реорганізацію	Призначення інвентаризації, повідомлення податкового органу та позабюджетних фондів про початок реорганізації, повідомлення кредиторів, визначення строків складання передавального акта (розподільчого балансу), визначення термінів складання бухгалтерської звітності, н..
2	Договір про злиття або приєднання	Загальні збори учасників стверджує договір про злиття або приєднання, статут товариства або зміни і доповнення до нього.
3	Інвентаризаційний опис	Виявлення всіх видів майна і зобов'язань реорганізуючої організації.
4	Акт оцінки	Оцінка майна та зобов'язань способом, затвердженим у вирішенні.
5	Передавальний акт (розподільчий баланс)	Підготовка документів, що підтверджують передачу майна і зобов'язань.
6	Заклучна бухгалтерська звітність	Заклучна бухгалтерська звітність - основа для складання вступної бухгалтерської звітності.
7	Оголошення в журналі «Вісник державної реєстрації»	Подача оголошення про реорганізацію в журнал «Вісник державної реєстрації».
8	Нові установчі документи	Установчі документи нових юридичних осіб, зміни та доповнення до установчих документів існуючих або нова редакція таких документів.
9	Акт державної реєстрації	Реєстрація нових установчих документів у відповідному органі.

Як правило, за допомогою злиття і поглинання компанії можуть значно збільшити ефективність своєї діяльності за рахунок

істотної економії на поточних витратах, оптимізації управління та підвищення конкурентоспроможності.

Тому головною метою розукрупнення підприємств, які перебувають у фінансовій кризі, є виокремлення санаційно спроможних виробничих підрозділів (виробництв) для проведення їх фінансового оздоровлення й оформлення як самостійних юридичних осіб.

Таким чином, запровадження концепції реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах спирто-горілчаної промисловості дозволить вирішити як ряд організаційних, так і економічних питань.

Висновки. Отримані результати дослідження у необхідності формування концепції реінжинірингу бізнес-процесів на підприємствах спиртогорілчаної промисловості дозволяють зробити деякі підсумки:

1. В сучасних економічних умовах все більшу роль має розробка нових методів ефективного управління компанією. Одним з таких методів є реінжиніринг бізнес-процесів. Механізм його дії заснований на застосуванні останніх досягнень науки і техніки, постійному оновленні бізнесу, інноваціях, що так актуально для сучасного рівня розвитку нашої країни.

2. Для підприємств спиртогорілчаної промисловості запровадження концепції реінжинірингу бізнес-процесів слід проводити шляхом реорганізації із врахуванням можливих її наслідків як для окремих підприємств, так і для виду економічної діяльності в цілому.

Подальші розвідки в даному напрямку дослідження повинні розкрити наслідки реформувань підприємств спиртогорілчаної промисловості.

1. Бундюк А.М. Автоматизація бізнес-процесів : навч. посіб. / А.М. Бундюк. – Одеса : ОДПУ, 2005. – 247 с.

2. Виноградова О.В. Реінжиніринг торговельних підприємств: теорія та методологія: дис. д-ра екон. наук: 08.06.01 / Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. – Донецьк, 2006. – 435 с.

3. Гибсон Л. Дж. Организации : поведение, структура, процессы : [пер. с англ.] / Л. Дж. Гибсон, Д. М. Иванцевич, Дж. Х.-мл. Доннелли. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 662 с.

4. Елиферов В.Г., Репин В.В. Бизнес-процессы : регламентация и управление. Учебник. – М.: Инфра-М, 2005. – 319с.
5. Кутелов П. В. Технология реинжиниринга бизнеса / П. В. Кутелов, И. В. Мишурова. – М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д. : Изд. центр «МарТ», 2003. – 176 с.
6. Попов Э. Реинжиниринг бизнес-процессов и информационные технологии / Э. Попов, М. Шапот // Открытия системы. – 1996. –№ 15. – С. 62–69.
7. Робсон М. Практическое руководство по реинжинирингу бизнес-процессов / Робсон М., Уллах Ф. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1997.
8. Таранюк Л.М. Науково-понятійний апарат реінжинірингу бізнес-процесів підприємства / Л.М. Таранюк // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 4. – С.97-104.
9. Тоцький В.І. Організаційний розвиток підприємства : Навч. посіб. / Тоцький В.І., Лавренко В.В. – К. : КНЕУ, 2005. – 247 с.
10. Тяпухин А. Теоретические аспекты формирования бизнес-процессов / Тяпухин А., Михайлов А. // РИСК № 1. – 2000. – С. 50-55.
11. Хаммер М., Чампи Дж. Реинжиниринг корпорации : Манифест революции в бизнесе / [Пер. с англ. Ю.Е. Корнилович]. – 2-е изд. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2007. – 288 с.
12. Черненко М. Реінжиніринг і псевдореінжиніринг / Черненко М. // Рынок капитала. – 2000. –№ 21. – С. 41–49.
13. Шейн Л. Реинжиниринг бизнес-процессов: модное лекарство? / Шейн Л. // Управление компанией. – 2002. – № 6. – С. 68–74.
14. Яковенко С. І. Реінжиніринг бізнес-процесів шляхом інформатизації управління на підприємствах України / Яковенко С. І. // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 9 (39). – С. 56-59.